

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.п.н. Дора Левтерова – Гаджалова,
ПУ „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„доктор“

в област на висше образование **1. Педагогически науки**
професионално направление **1.2. Педагогика**
докторска програма **Специална педагогика**

Автор: *Мария Ираклис Пантелиду*

Тема: *Обучение по роден език на ученици с умствена изостаналост в общообразователни училища*

Научен ръководител: *доц. д.п.н. Милен Замфиров, СУ „Св. Климент Охридски“*

1. Актуалност на тематиката

Тематиката на дисертационния труд се характеризира с актуалност. Приобщаващото образование поставя изисквания към всички ученици, включително и към учениците с интелектуални затруднения за усвояване на определено учебно съдържание. Безспорно, особеностите на учениците с интелектуални затруднения извеждат предизвикателства към процесите и стиловете на преподаване, включително и към обучението по роден език. Но, дисертационния труд ползва остаряла и неприемлива терминология още от наименованието си. Терминът „умствена изостаналост“ не е актуален нито в нормативните национални документи, нито в последните класификационни системи.

2. Познаване на проблема

Пантелиду владее и познава проблематиката на дисертационния труд. Докторантката интерпретира в близка хронология и в настоящето обучението по роден език на учениците с интелектуални затруднения в контекста на компетентностния подход. Както отбелязва „в определени случаи майчиният език е предизвикателство за овладяване. В други случаи е невъзможна цел. Съобразно тази теза представлява интерес

преподаването на роден език ученици с интелектуални затруднения, които имат гръцки език като майка език.“

3. Методика на изследването

Методиката на емпиричното изследване включва наблюдение, анкетния метод, дискусия и относително нов метод на изследване в областта на специалната педагогика - „езиков паспорт“. Към резултатите от проведеното изследване са реализирани статистически методи като статистически пакет SPSS, ONE-WAY ANOVA, Хи-квадрат, т-тест, Kappa measurement и тест Kruskal-Wallis.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е разработен в увод, три глави, изводи и препоръки, заключение, приноси, публикации, списък на използваната литература английски език и приложения.

Дисертационният труд съдържа 184 страници основен текст, от които 148 представляват същинската част на разработката. В текста са включени 13 таблици, 17 схеми, 7 диаграми и 1 фигура. Библиографията съдържа 212 заглавия на латиница.

В първата глава се интерпретират в теоретичен план, образователните тенденции в обучението на ученици с интелектуални затруднения. Внасят се тълкувания в хронологична динамика на специалното обучение, интегрираното обучение и включващото обучение на ученици с умствена изостаналост в световен план и в Гърция. В дисертационния труд прави впечатление, че коректно е използван термина „intellectual disability“, но в автореферата, който е на български език навсякъде се среща като „умствена изостаналост“. Прецизира се обучението по роден език на ученици с интелектуални затруднения на възраст 12-16 години. Поставя се тълкувателен фокус на развитието на речта, езика, когнитивните и моторните умения на ученици с интелектуални затруднения на възраст 12-16 години през общите характеристики на гръцкия език и методи за неговото преподаване. Интерпретирани са филологическите основи на съвременния гръцки език, както и езиковата компетентност по роден език. Набелязани са стратегии за подобряване на обучението по роден език на интегрирани ученици с умствена изостаналост на възраст 12-16 години.

Втората глава е посветена на организацията на изследването. Целта, задачите и хипотезата са поставени коректно. Не са определени обекта и предмета на изследването. Представени са основните изследователски фази и етапите на изследване. Участниците в изследването са обособени в две групи: ученици и учители. Представена е

„Програмата за обучение по роден език на интегрирани ученици с умствена изостаналост на възраст 12-16 години” с описание на организацията и структурата, и график на провеждане по месеци.

В третата глава се извежда анализа на резултатите от проведено емпирично изследване. Представен е в табличен вид демографския профил на участниците в изследването – 95 ученика с интелектуални затруднения и 63 учители от общо-образователните училища, преподаващи на ученици с интелектуални затруднения.

Детайлно са представени критериите и показателите за качествен и количествен анализ на езиковите постижения по роден език на интегрирани ученици с интелектуални затруднения. Следват множество резултати в табличен вид и със статистическа верификация, но без направен анализ. На места диаграмите имат некоректно обозначаване. Напр. Диаграма 1 Качествен анализ на интегрираните ученици с умствена изостаналост, съгласно критерий 1, показател 1. Всъщност, представена е диаграма на получени резултати, а не тълкувателни модели на научен анализ. От друга страна, не е възможно спрямо поставените цел, задачи, хипотеза и методика на изследването да се представи „анализ на учениците...“. На техните академични постижения спрямо владенето на майчиния език - да, но на самите ученици не е ясно как се прави този качествен анализ. Подобен модел се повтаря некоректно в Диаграма 2 и в Диаграма 3. Резултатите са информативни, но анализ липсва. Подобна ситуация, свързана само с регистрация на получени резултати се повтаря и по отношение на проведената анкета. За 17 въпроса от общо 50 са направени диаграми, но без никакъв анализ. Налице са претенции за дискусия /на две страници/, но по-скоро са представени обобщения.

Заклучението е много по-информативно от дискусията. В него се извежда общи интерпретация на получените резултати.

5. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Докторантката има четири публикации по тематиката на дисертационния труд, в съавторство с научния ръководител, като докторантката е първи автор в три от тях.

Смятам, че проведеното изследване и получените резултати са лично дело на докторантката Пантелиду.

Посочените приноси от Пантелиду са в две пространства: теоретични и научно - практически приноси. Напълно приемам посочените приноси, въпреки стилистичната хаотичност на формулиране, но като съдържателно присъствие са реално отражение на извършената и представена дейност от докторантката в дисертационния труд.

6. Автореферат

Авторефератът съдържа 43 страници основен текст. В текста са включени 8 таблици, 3 диаграми и 3 графики.

Авторефератът отразява базисни аспекти на дисертационната разработка и получените резултати.

7. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Докторантката Пантелиду би било удачно да ползва за целите на дисертационното си изследване, за теоретичния анализ и научна литература от автори на български език. Изведените въпроси и критики не обезценяват достойнствата на дисертационния труд, но следва да се имат предвид при следващи разработки и при евентуално публикуване на настоящата.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научно-приложни и приложни резултати, които представляват принос в науката* и показва, че докторантката Пантелиду **притежава** теоретични знания и професионални умения по научна специалност Специална педагогика като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Пантелиду в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“.

30.06. 2019 г.

Изготвил становището:

(проф. д.п.н. Дора Левтерова - Гаджалова)